

## יום הזיכרון לשואה, כז' ניסן תשפ"ו (2026) 'המשפחה היהודית בשואה'

קריין/נית: \_\_\_\_\_

שקופית 1

- בעוד כמה רגעים תשמע צפירה, כולם מתבקשים לקום לאות כבוד לנספים. צפירה.
- הדלקת נר/ות זיכרון: נדליק לזכר הנספים נר / שישה נרות. [יזכור]

קריין/נית: \_\_\_\_\_

שקופית 1-2

### הבית שְׁהִיָּה

מאת: חנה וולף

השארתי נר דולק בחלון, ובבה בפנית החדר, בתנור הלחם. עפרון על השלחן וכובע מאחורי הדלת.	חזרתי. הגשם בחלון הפחד בלב לשוב לאותו בית עוטף אותי בכאב הקירות השחירו, היה קר וריק.
בגן, תפוח ואגס ושושן פורח השארתי חלום של ילדות, זיכרונות המאירים לי שבילים בנפתולי החיים,	הנר כבה הבבה איננה התפוח נשר, השושן נבל ואין בו חלום מהעבר.

---

**קריין/נית: \_\_\_\_\_**

חנה וולף, מחברת השיר, נולדה בשנת 1932 בעיר ויז'ניץ שברומניה. היא היתה בת 9 כשמשפחתה גורשה מביתה והם נאלצו לחיות בתנאים קשים מאוד. לאחר המלחמה לא יכלו לשוב אל ביתם. היא עלתה לישראל עם הוריה והקימה בה משפחה.

---

**קריין/נית: \_\_\_\_\_**

**שקופית 3-4**

המשפחה היא המקור לצמיחה ולביטחון, העוגן הרגשי והערכי של הילדים, של חום ואהבה בין הורים לילדיהם, בין אחים, אחיות, סבא, סבתא ודודים. במשפחה הילדים לומדים על העולם וחולמים על העתיד שלהם. בעדויות רבות של שורדי שואה מסופר על רגעים משפחתיים מיוחדים שנשארו בזיכרונם. החגים שנחגגו בצוותא, המאכלים שהונחו על השולחן, השירים, ימי ההולדת וחפצים אישיים. לכל משפחה סיפור מיוחד משלה.

---

**קריין/נית: \_\_\_\_\_**

**שקופית 5 [עדות: גניה רזניק]**

גניה רזניק, ילידת ורשה פולין, מספרת על ילדותה בחיק המשפחה לפני המלחמה:

"... המשפחה היתה מאוד שמחה. הרבה צחקו בבית שלנו, והרבה מאוד שרנו. אני זוכרת כל כך הרבה שמחה, כל כך הרבה צחוק וגם הרגשה של אהבה כל כך.

אני אהבתי את כל החגים, מפני שכל החגים זה היה שכל המשפחה בבית, וישנו השולחן היפה שאמא תמיד ידעה לסדר. והיתה חגיגות. גם כל שבת זה היה ככה. גם שבת היתה יפה תמיד. האוכל והניקיון והמפה הלבנה, וחיכינו כולנו שאבא יחזור מבית הכנסת ואז... השמחה והקידוש והחלות ו... והיינו מתיישבים ואוכלים את ארוחת ערב שבת".

---

קטע מוזיקלי: ניתן ללוות את השירה בקטע מחול אומנותי התואם את אוירת הטקס.

**קריאה / שירה:** \_\_\_\_\_

שקופית: 6

## "ניגונים"

מילים: פניה ברגשטיין לחן: דוד זהבי

הנה אָזין שיר ערשי הרחוק הביע פי אם אלי בת. הנה לי תזְהרְנָה בְדַמַע וּשְׁחֹק "איכה" וְזְמִירוֹת שֶׁל שַׁבָּת.	שְׁתַּלְתֶּם נְגוּנִים בִּי, אִמִּי וְאָבִי, נְגוּנִים מְזֻמָּרִים שְׂכֹחִים. גְרַעֲיָנִים; גְרַעֲיָנִים נֶשְׂאֵם לְבָבִי- עֵתָה הֵם עוֹלָיִם וְצוֹמְחִים.
כֹּל הִגָּה יֵתֵם וְכֹל צְלִיל יֵאֲלֵם בִּי קוֹלְכֶם הֶרְחֹק כִּי יְהוּם. עֵינֵי אֶעְצֵם וְהִרִנִּי אֶתְכֶם מֵעַל לְחֶשְׁכַת הַתְּהוּם.	עֵתָה הֵם שׁוֹלְחִים פְּאוֹרוֹת בְּדַמִּי, שֶׁרְשִׁיָּהֶם בְּעוֹרְקֵי שְׁלוּבִים, נְגוּנֵיךְ, אָבִי, וְשִׁירֵיךְ אִמִּי, בְּדַפְקֵי גְעוּרִים וְשָׁבִים.

---

**קריין/נית:** \_\_\_\_\_

שקופית 7-8

"תישאר ביחד", אמרה אמי... רצינו להישאר יחד, כמו כולם. אחדות המשפחה היא מעיקרי המסורת שלנו, והאויב ידע זאת היטב. ועכשיו השתמש בידע הזה, והפיץ בגטו את השמועה שהאוכלוסייה היהודית תועבר למחנה עבודה בהונגריה שבו – וזה היה הדבר החשוב – המשפחות יישארו ביחד. ואנחנו האמנו. כך קרה שכוחו של הקשר המשפחתי, שתרם לשרידות עמנו במרוצת הדורות, נעשה לכלי בידי התליין..."

אלי ויזל, ניצול שואה, סופר וחתן פרס נובל שלום.

---

קריין/נית: \_\_\_\_\_

הסדר המשפחתי היהודי נפרע כבר בתחילת המלחמה או אף לפנייה, למול חוקים נגד היהודים, אבות רבים שהיו מפרנסים עיקריים איבדו את מקור פרנסתם. דבר זה פגע קשות בכלכלת המשפחה. חלוקת האחריות בתוך המשפחה השתנתה. הורים רבים איבדו, לעיתים בפתאומיות ולעיתים בתהליך מתמשך, את היכולת לגונן על ילדיהם כפי שנהגו תמיד .

---

קריין/נית: \_\_\_\_\_

חיה דורמבוס נולדה בשנת 1910 וגורשה עם בני משפחה לגטו וורשה.

"היה עלינו להחליט מהר: להוציא את פישל או את אבא. עמדתי מדוכאת ושותקת. ישראל החליט שז'דנובי יוציא קודם כל את אביו, ובינתיים אולי תיקרה הזדמנות לחלץ גם את פישל. תחושה של אי-צדק פשטה בי: פישל יקר לי כמו אבא, היחיד שנשאר מכל משפחתי. אני אוהבת אותו, הוא נכון להקריב את חייו למעני. לא ידעתי מה לחשוב..."

---

קריין/נית: \_\_\_\_\_

הורים רבים הועמדו בפני דילמה בלתי אפשרית. האם הוצאת ילדים מן הגטו ושליחתם למקום מבטחים תוכל להצילם? האם בריחה תאפשר למישהו מבני המשפחה להינצל? הורים שלחו את ילדיהם אל הלא נודע כשמילות הפרידה היו "השאר יהודי...", "השאר בן אדם..." בלי לדעת מה יעלה בגורלם.

---

קריין/נית: \_\_\_\_\_

שקופית 9 [עדות: דוד קאסוטו]

דוד קאסוטו, ניצול שואה, נולד בשנת 1937 בפירנצה שבאיטליה לחנה ולנתן קאסוטו. נתן קאסוטו, אב המשפחה שימש כרופא ורב ראשי של קהילת פירנצה. כשנכבשה איטליה ע"י גרמניה הנאצית, היה דוד בן 6 בלבד. הוריו נאלצו להסתיר את ילדיהם אצל משפחות נוצריות.

נתן קאסוטו, פעל במחותרת להצלת יהודים ולהסותרת ילדים יהודים בבתי נוצרים ובמנזרים, עד אשר נתפס ונאסר. בניסיון לשחרר את האב נתפסה גם אמו ונאסרה.

קריאה/ שירה: \_\_\_\_\_

שקופית: 10

קטע מוזיקלי: (ניתן לשלב קטע מחול התואם את אוירת הטקס)

## מישהו

מילים: אהוד מנור

לחן: מתי כספי

<p>מישהו, מישהו דואג דואג לי שם למעלה בא ואסף כמה כוכבים השיב אותם אחד אחד.  אנו סובבים בשתי דרכים שונות...</p>	<p>מישהו, מישהו דואג דואג לי שם למעלה בא והדליק כמה כוכבים והם נופלים אחד אחד.  אנו סובבים בשתי דרכים שונות יום ולילה לאורכן, עייפים ורעבים ומחכים לאות בנתיבי אבק זמן אנו נפגש בסוף דרכים ושאלות נפגש בתום ימים רבים, בתום הרבה לילות אני יודע שגם את קרבה עכשיו אביב חלף, קיץ נאסף והגשם שב.</p>
---	--

קריין/נית: \_\_\_\_\_

שקופית: 11

לאורך כל תקופת השואה ניצבו משפחות יהודיות בפני דילמות קיומיות קשות, ונאלצו לקבל החלטות גורליות בתנאי מצוקה וסכנה, במצבים של חוסר ודאות לגבי התוצאות וההשלכות האפשריות. הדילמות המורכבות ביותר התמקדו בסוגיות של שמירה על לכידות משפחתית לעומת הצלה.

אלי ויזל, שורד מחנה ההשמדה אושוויץ מתאר:

"איש o.s.o. בא לקראתנו וְאֵלָה בידו, הוא ציווה: 'גברים שמאלה! נשים ימינה!' ארבע מילים שנאמרו בשקט, באדישות, ללא כל התרגשות. ארבע מילים פשוטות, קצרות. ברגע זה נטשתי את אימי. בטרם הספקתי לחשוב על כך, חשתי את כף ידו הלוחצת של אבי: נותרנו לבדנו. בחלקיק של שניה, יכולתי לראות את אימי ואחותי פוסעות לצד ימין. צפורה החזיקה בידה של אימא. ראיתי אותן מתרחקות; אימא ליטפה את שערה הזהוב של אחותי, כמו ביקשה לגונן עליה ואני המשכתי ללכת לצדו של אבי, עם הגברים. לא ידעתי כי ברגע זה, במקום זה, עזבתי לנצח את אימי ואת צפורה"

קריין/נית/ שירה: \_\_\_\_\_

שקופית: 12-13

## "אפר ואבק"

מילים: יעקב גלעד לחן: יהודה פוליקר

קחי מעיל יהיה לך קר, כסף כיס, גביש סוכר. אם יהיו קשים הימים, הזכרי בי לפעמים. ואם זה עוד מסע נואש אל הצריף, אל המגרש. במסילת העיר הישנה איש לא יחכה בתחנה.	יום אביב, ריחות לילך בין חורבות העיר שלך. יום יפה לדוג בנהר, בתוכי הלב נשבר. שם היתה ואינה, ילדותך אישה קטנה. אנשים שאיש לא מכיר אין אפילו בית שיזכיר.
ואם את נוסעת... מי ימתיק לילותייך, מי יקשיב לביכייך, מי ישמור צעדייך בדרכך.	ואם את נוסעת לאן את נוסעת, הנצח הוא רק אפר ואבק. לאן את נוסעת, לאן את נוסעת? שנים וכלום עוד לא נמחק.

קריין/בית: \_\_\_\_\_

שקופית: 14 [עדות: ציפורה גרנט]

ציפורה גרנט נולדה ב-1931 בבלפורט שבצרפת למשפחה דתית ומשכילה. הוריה נתפסו וגורשו לאושוויץ-בירקנאו, ואילו ציפורה אחותה סימה ושני אחיה שמואל ויוסף, הועברו למסתור. עם שחרור פריז ציפורה ואחותה הצליחו להתאחד עם אחיהן שמואל, אך לא פגשו שוב את הוריהם.

"... ועכשיו אני במצב כזה, בזמן האחרון, שהגעגועים שלי להורים, זה כאילו איבדתי אותם אתמול.

זה הסיפור, שאני מתגעגעת להורים שלי.

אני מתגעגעת לחיבוק של אבא ואמא, עד היום.

ואני חושבת שהודות לילדות הטובה הזאת שקיבלתי, הווה אומר, אהבה, דאגה, חיבוק שקיבלתי בבית, אני חושבת שאלו הכוחות, כוחות הנפש שנתנו לי להמשיך לחיות כמו שאני חיה".

---

קריין/בית: \_\_\_\_\_

ציפורה ואחיה עלו לארץ ישראל ב-1946 יחד עם בני נוער ניצולי שואה נוספים. בשנת 1948, לאחר קום המדינה, התגיסה ציפורה לצה"ל. ציפורה נישאה לאברהם גרנט ונולדו להם שלושה ילדים.

---

קריין/בית: \_\_\_\_\_

שקופית: 15

לשירת התקווה, הקהל מתבקש לעמוד.

התקוה/ נפתלי הרץ אימבר

כל עוד בלבב פנימה

נפש יהודי הומיה

ולפאתי מזרח קדימה

עין לציון צופיה.

עוד לא אבדה תקותנו,

התקוה בת שנות אלפים,

להיות עם חופשי בארצנו

ארץ ציון וירושלים.